

Integraal Structuurplan Nieuw Valkenburg

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en
de aanvulling daarop**

26 september 2008 / rapportnummer 2098-41

1. OORDEEL OVER HET PLAN-MER EN DE AANVULLING DAAROP

De Commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het plan-MER voor de woningbouwlocatie Valkenburg, welke is gesitueerd tussen Katwijk en Wassenaar op het terrein van de voormalige vliegbasis Valkenburg. Het plan-MER geeft op veel onderdelen een goed beeld van de voorgenomen inrichting alsmede van de verschillende keuzemogelijkheden.

Omdat er essentiële informatie in het plan-MER ontbrak, met name ten aanzien van de gevolgen voor de natuur, is er een aanvulling¹ gemaakt en is het plan-MER op sommige onderdelen gewijzigd².

De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor besluitvorming in het gewijzigde plan-MER van 13 augustus 2008 en de aanvulling (de passende beoordeling van 13 augustus 2008) daarop aanwezig is.

Het is goed dat er in dit stadium een plan-MER is gemaakt, waardoor tijdig een aantal strategische vragen beantwoord kan worden. Dit wordt door de Commissie zeer gewaardeerd, omdat het opstellen van de structuurvisie en het bijbehorende plan-MER geen eenvoudige opgave is geweest vanwege de complexiteit van de locatie en de toekomstige inrichting. Op basis van de uitkomsten van het plan-MER kan met verschillende milieuaspecten in de vervolgvoutwerkingen goed rekening gehouden worden.

¹ Passende beoordeling Woningbouwlocatie Valkenburg, 13 augustus 2008. Deze passende beoordeling maakt op grond van artikel 7.2a, tweede lid, Wet milieubeheer integraal onderdeel uit van het milieueffectrapport (MER).

² PlanMER Locatie Valkenburg, Definitief, 13 augustus 2008.

TOELICHTING OP HET OORDEEL

1.1 Gevolgen voor Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt op korte afstand van het duingebied "Meijendel en Berkheide", dat is aangemeld als Habitatrictlijngebied³⁺⁴.

Oorspronkelijke plan-MER

In het oorspronkelijke plan-MER werd op grond van een "Voortoets" gesteld dat geen significante negatieve gevolgen te verwachten zijn voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De beoogde procedure is om bij de provincie na te gaan of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) nodig is. Indien een Nb-wetvergunning niet nodig is zal wel een "Verstorings- en verslechteringsstoets" uitgevoerd worden. De Commissie achtte die conclusie dat geen significante negatieve gevolgen zullen optreden onjuist en was van mening dat er een passende beoordeling voor een plan op grond van artikel 19j Natuurbeschermingswet moest worden gemaakt.

Nieuwe plan-MER + aanvulling

De passende beoordeling die als aanvulling op het plan-MER is gemaakt en voorgelegd aan de Commissie, bevat voldoende informatie voor dit stadium van de besluitvorming.

Uit de passende beoordeling blijkt dat wordt aangenomen dat het aantal wandelaars in het duingebied, als gevolg van de voorgenomen activiteit, met minder dan 10% zal toenemen. De Commissie wil er met nadruk op wijzen dat het aantal wandelaars in het desbetreffende duingebied mogelijk veel meer - mogelijk zelfs tientallen procenten meer - zal kunnen toenemen. Een dergelijke forse toename kan leiden tot wezenlijke aantasting van het duingebied. Hier dienen in de vervolgfase(n) oplossingen voor gezocht te worden.

Het MER gaat in op maatregelen om verdere verdroging van het duingebied tegen te gaan. Maar voor herstel van de natuur in het Natura 2000-gebied kan vernatting mogelijk aan de orde zijn. Er is (nog) niet beoordeeld of de voorgenomen activiteit verbeteropgaven die in het concept-aanwijzingsbesluit worden opgelegd aan de terreinbeheerder daaraan in de weg kan staan. Hier dient in de vervolgfase(n) nadrukkelijk aandacht aan besteed te worden.

Het graven van de waterplas in het middengebied kan leiden tot verdroging van het binnenduin, en daardoor tot significante gevolgen voor de in het concept-aanwijzingsbesluit genoemde habitattypen en soorten. Als gekozen wordt voor een variant met een verhoogd peil van 60 cm, dan zijn significante gevolgen op het Natura 2000-gebied op grond van het MER en de passende beoor-

³ In het aanwijzingsbesluit worden instandhoudingsdoelen opgenomen voor de habitattypen 2120 (Witte duinen), 2130 (Grijze duinen), 2160 (Duinen met duindoorns), 2180 (Duinbossen) en 2190 (Vochtige duinvalleien), en daarnaast voor de soorten Nauwe Korfslak, Meervleermuis en Gevlekte witsnuitlibel.

⁴ Daarnaast zijn delen van Berkheide aangewezen als Staats- en Beschermd Natuurmonument. Bij de definitieve aanwijzing van Meijendel en Berkheide worden de te behouden natuurwaarden van de Natuurmonumenten opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen. Dit betreft: soortenrijke duinvegetaties en insectenfauna, diverse zoogdieren, rijk geschakeerde broedvogelbevolking, herpetofauna.

deling niet te verwachten. Een dergelijk hoog peil kan echter weer tot andere problemen leiden. Het is derhalve de vraag of de waterplas in het middengebied, op de voorgenomen wijze in het ISP, wel realiseerbaar is.

De gevolgen van verzurende en vermestende emissies voor het duingebied dienen in een vervolgfase van dit project nader onderzocht te worden, voor zover deze verzurende en vermestende emissies en daardoor optredende atmosferische depositie een gevolg kunnen zijn van deze voorgenomen activiteit. Dit nadere onderzoek kan niet exclusief gekoppeld worden aan een andere project. Over en weer zullen in dit project en in het project Rijnlandroute, vanwege cumulatieve gevolgen, met de verzurende en vermestende emissies rekening moeten worden gehouden.

De conclusie in de voorliggende passende beoordeling “dat op basis van de analyse het wel de verwachting is dat de effecten bij de verdere planuitwerking zodanig gemitigeerd kunnen worden dat er geen significante gevolgen optreden” wordt naar de mening van de Commissie niet gedragen door de feiten. Mede gelet ook op de hiervoor genoemde kanttekeningen van de Commissie zijn significante gevolgen in dit stadium nog niet met zekerheid uit te sluiten. Juist wanneer ook mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn betekent dit dat in de vervolgfase(n) er een passende beoordeling gemaakt zal moeten worden op grond van artikel 19f Natuurbeschermingswet.

■ De Commissie is van mening dat significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied “Meijndel en Berkheide” in dit stadium nog niet met zekerheid zijn uit te sluiten. Er dient ook in de vervolgfase(n) nog een passende beoordeling te worden uitgevoerd op grond van artikel 19f Natuurbeschermingswet waarbij rekening gehouden dient te worden met de hier door de Commissie gemaakte opmerkingen.

2. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLGPROCES

2.1 Algemeen

Het plan-MER is opgesteld ten behoeve van besluitvorming over het Integraal Structuurplan (ISP). De Commissie heeft dit plan-MER dan ook beoordeeld in samenhang met het ISP. Daarbij constateert de Commissie dat er sprake is van een zeer globaal ISP zonder zoneringsprincipes, hetgeen de sturende waarde van dat plan aanzienlijk doet afnemen.

In zowel het oude als het nieuwe plan-MER wordt op pagina 15 een drietal planalternatieven beschreven, die onderling verschillen door het aantal woningen (van 6250 in A, 4000 in B tot 5000 in C) en door de omvang van het bedrijfsterreinen (van 40 ha in A, 20 ha in B tot 30 ha in C). Deze alternatieven verschillen derhalve alleen in omvang van het programma voor woningen en bedrijfsterreinen. Er is echter geen onderscheid gemaakt in zonering van type woongebieden en daarmee samenhangend een verschil in het ontsluitingssysteem en de gevolgen daarvan voor bijvoorbeeld de luchtkwaliteit en geluidsbelasting.

Na de effectenbeoordeling in het plan-MER komt planalternatief C als beste naar voren. Dit alternatief komt qua programma globaal overeen met het parallel ontwikkelde Integraal Structuurplan (ISP). Het concept-ISP is qua zonering van de woongebieden en de inrichting van het gehele gebied veel gedetail-

leerder dan alternatief C. Dan blijkt bijvoorbeeld aan de zuidoostzijde van de bufferzone Mient Kooltuin (dit is een belangrijke bufferzone⁵ voor het er achter gelegen Natura 2000-duingebied) een woongebied te zijn geprojecteerd met een dichtheid van globaal 22 woningen per ha (zie M2 en M3 op afbeelding pag. 60). Dit woongebied zal zeker door verkeer, geluid en kunstlicht veel negatieve effecten teweeg brengen voor de effectiviteit van de bufferzone. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor het Natura 2000-gebied.

Het valt te overwegen - vanwege de positieve gevolgen voor het milieu - om tegen de bufferzone aan het top-woonmilieu met lage dichtheid (T1 met 7,5 woningen per ha) en veel groen te situeren, en langs de Orionplas het woongebied met hogere dichtheid M2 en M3. Deze hier nu voorgestelde wijziging in de zonering versterkt ook het voorziene centrum in woongebied C2-C3 langs de boulevard en geeft meer mensen de kans om van de plas gebruik te maken. Bovendien kan dan een verweving tussen de plas en het woongebied plaatsvinden. Eventueel kan deze redenering ook langs de Zuidoostoever van de Orionplas gevolgd worden.

■ De Commissie geeft in overweging om alsnog – mede op basis van de hiervoor genoemde suggesties – een extra planalternatief uit te werken en zo mogelijk om dit planalternatief te betrekking bij de besluitvorming.

Het is gewenst, dat in de planalternatieven de zoneringsprincipes verduidelijkt worden, teneinde de milieueffecten beter te kunnen beoordelen. De Commissie adviseert om naast de gevolgde zonering volgens het ISP ook de hierboven geschetste gewijzigde zonering tussen Orionplas en Mient Kooltuin in een planalternatief mee te nemen.

■ De Commissie adviseert om de zoneringsprincipes die gebruikt zijn voor de verschillende (nog te ontwikkelen) alternatieven in het MER te verduidelijken.

Voor de inrichting van de belangrijke Bufferzone tussen duingebied en Groene Hart zijn vier varianten onderscheiden (pag. 16). Van deze vier varianten is er geen variant die een ontwikkeling van een landgoed mogelijk maakt. Toch wordt in het concept-ISP in de bufferzone een landgoed voorgesteld, met een inrichting die het meest overeenkomt met variant 3, met een golfaccommodatie. Deze variant komt echter niet als voorkeursvariant naar voren. Wel wordt een landgoed voorgesteld in het ISP. Bovendien is de situering van het landgoed - met een opgaande beplanting - dwars op de lengterichting van de bufferzone van kust naar Groene Hart geprojecteerd. Dit is in strijd met het beoogde open karakter van de zone volgens de voorkeursvarianten 1 of 2.

■ De Commissie wijst op de mogelijk beperkte garanties die er al dan niet bestaan voor het behoud van de openheid in de bufferzone. Verschillende beoogde ontwikkelingen, waaronder bijvoorbeeld een landgoed of een golfbaan, kunnen die beoogde openheid onder druk zetten.

De Orionplas wordt gevoed met kwelwater. In het MER wordt geen aandacht besteed aan de doorstroming van de plas en de consequenties die dat kan hebben voor de waterkwaliteit van de Orionplan.

⁵ Deze bufferzone is met name van belang als mitigerende maatregel om (significante) gevolgen op het Natura 2000-gebied te minimaliseren.

- De Commissie beveelt aan om, in verband met de beoogde kwaliteit van het water in de Orionplas, nader aan te geven hoe de doorstroming plaats vindt en hoe de kwaliteit gewaarborgd wordt.

2.2 Verkeer en infrastructuur

Het thema verkeer en vervoer is in het plan-MER beperkt uitgewerkt. De berekening van de toekomstige automobiliteit is globaal en de aannames voor de toekomstige belasting en de daarvoor te treffen maatregelen op de verschillende wegen en met name de N206 en N441 zijn niet onderbouwd. Voor openbaar vervoer en fiets is slechts een kwalitatieve beschrijving opgenomen. Het gevaar bestaat dat aan het zoveel mogelijk beperken van het autogebruik, het bepalen van de benodigde weginfrastructuur, alsmede de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de verkeersafwikkeling, te weinig en te laat aandacht wordt geschonken. Een voorbeeld daarvan is de te verwachten belasting op de wijkweg Boulevard als essentiële verkeersschakel binnen de nieuwe woonwijk.

- De Commissie beveelt aan om in samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen, die zich buiten het plangebied bevinden, een gedegen en gedetailleerde verkeerskundige analyse te maken van de toekomstige omvang van de mobiliteit in en om het gebied en de daaruit voortvloeiende effecten op de omgeving (zoals met name geluid en lucht). Dit dient te gebeuren voor het moment van de planvaststelling, omdat deze verkeersinformatie naar verwachting richtinggevend kan zijn voor de vervolguiterwerkingen.

Tussen het plangebied en de omgeving bevinden zich belangrijke barrières zoals de N206, de nieuwe railverbinding en de A44. Deze barrières zullen mede als gevolg van Nieuw Valkenburg mogelijk vergroot worden waardoor afscherpende maatregelen nodig zijn. De vraag komt dan op welke maatregelen wenselijk, nodig en mogelijk zijn om tot een goed woon- en leefklimaat in het plangebied te komen.

- De Commissie adviseert om bij de verder vervolgbesluitvorming aandacht te besteden aan de relatie tussen het plangebied en de omgeving daarvan, zowel in ruimtelijk-visueel opzicht als in de manier waarop de functionele relaties tussen Nieuw Valkenburg en de omgeving mogelijk wordt gemaakt, bijvoorbeeld door bruggen en tunnels.

2.3 Natuur op de locatie Valkenburg

Bij de uiteindelijke planrealisatie zullen veel van de in het voormalige marinevliegveld aanwezige beschermde soorten verdwijnen of afnemen⁶. Voor deze soorten zal, voor zover bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling geldt (tabel 1-soorten⁷), een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet worden aangevraagd. De Commissie mist in het plan-MER een analyse van de gevolgen van woningbouw voor de vitaliteit van de regionale en landelijke populaties van deze soorten. Zo wordt niet aangegeven of/hoe de belangrijke over-

⁶ Zie voor een (echter niet actueel) overzicht de achtergrondrapporten van Oost *et al.* 2001. "De ecologische waarden van Marinevliegveld Valkenburg en omgeving", Alterra-rapport 245, Wageningen en Haveman & Hornman. 2002. "Marinevliegveld Valkenburg, monitoring 2001". Ministerie van Defensie.

⁷ In één van de AMvB's die gerelateerd is aan de Flora- en faunawet zijn beschermde flora- en faunasoorten ingedeeld in tabel 1 tot en met 3. Voor tabel 1-soorten geldt – vanwege een lichter beschermingsregime – bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling. Bij de tabel 3-soorten – zoals bijvoorbeeld vleermuizen – is daarentegen een uitgebreidere toets aan de orde.

winteringsfunctie van de bunkers voor vleermuizen behouden kan blijven, gegeven verstoring in de aanlegfase en de licht- en mogelijke geluidsverstoring in de gebruikfase. Daarnaast ontbreekt recente informatie over aantallen en verspreiding van deze soorten in het plangebied. Deze informatie lijkt de Commissie van belang om een effectieve invulling te geven aan de inrichting van ecologische verbindingzones. Actuele informatie zal ook nodig zijn voor een kansrijke ontheffingaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet.

- De Commissie adviseert om informatie over het vóórkomen van beschermde soorten te actualiseren door middel van een veldinventarisatie. Deze informatie kan worden aangewend voor het gericht uitwerken van mitigerende maatregelen en voor de uitwerking van de ecologische verbindingzones. Deze informatie speelt met name een belangrijke rol bij de realisatie van de activiteit.

Indien meer groen in de bufferzone gerealiseerd moet worden lijkt het beter om deze te combineren met de Ecologische verbindingzone (EVZ) langs de Tankgracht. De in het ISP genoemde breedtemaat van de EVZ van 50 meter is immers wel minimaal.

- De Commissie geeft in overweging om eerst een nadere analyse te maken van de mogelijke invulling van de Ecologische verbindingzone (EVZ) voor bijvoorbeeld (kleine) zoogdieren en amfibieën en in hoeverre de EVZ gecombineerd kan worden met andere gebiedsfuncties.

2.4

Overige

Vanwege de zeespiegelstijging kan ook het waterpeil van de Oude Rijn stijgen (door opstuwning bij de uitstroming in zee). Op welke wijze wordt er rekening gehouden met deze waterpeilstijging? Is er een analyse gemaakt waar de 'risicogebieden' liggen vanwege de zeespiegelstijging en hoe past de locatie Valkenburg in dat beeld?

- De Commissie adviseert om een analyse te maken wat de waterpeilstijging in de Oude Rijn zou kunnen betekenen voor de locatie Valkenburg.

Duurzaamheid vormt een belangrijk en ambitieus uitgangspunt bij dit project. In het vervolgetraject zal daar nadrukkelijk aandacht aan moeten worden besteed en aangegeven dient te worden op welke wijze duurzaamheidsprincipes – zoals Duurzaam Bouwen (DuBo) – concreet zullen worden toegepast.

- De Commissie adviseert om het uitgangspunt van duurzaamheid in het vervolgetraject met voorrang te gaan concretiseren, door o.a. te werken met DuBo-criteria.

De recreatiedruk op het duingebied zou ook verminderd kunnen worden door met name de bestaande waterplas in het plangebied van een verbreed zandstrand te voorzien en deze aantrekkelijk te maken voor recreatief gebruik vanuit de nieuwe woonwijk.

- De Commissie geeft in overweging om een verbreed zandstrand aan te leggen langs de bestaande waterplas die in het plangebied aanwezig is.

Het plan-MER maakt niet duidelijk wat er met de aanwezige hangars gaat gebeuren. Duidelijk is geworden dat één of enkele hangars behouden zullen worden, maar dat er nog gezocht wordt naar een geschikte nieuwe functie. Indien die nieuwe functie (veel) extern publiek zal trekken, kan dat leiden tot

parkeerverlast in de nieuwe woonwijk en mogelijk ook tot andere vormen van overlast, zoals geluid.

- De Commissie vraagt aandacht voor de mogelijke vormen van overlast die kunnen ontstaan als gevolg van de functiewijziging van de aanwezige hangars. Afhankelijk van de nieuwe functie, zal bekeken dienen te worden of mitigerende maatregelen noodzakelijk zullen zijn.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Stuurgroep Locatie Valkenburg

Bevoegd gezag: Gemeente Katwijk en de gemeente Wassenaar

Besluit: vaststelling van een Integraal Structuurplan (ISP)

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C11.1

Activiteit: ontwikkelen van een woningbouwlocatie op het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Valkenburg.

De Commissie heeft de inspraakreacties en adviezen niet betrokken bij de inhoud van dit advies.

Procedurele gegevens:

kennisgeving MER in Leidsdagblad op: 16 mei 2008

aanvraag toetsingsadvies: 29 april 2008

ter inzage legging MER: 15 mei 2008 tot 27 juni 2008

toetsingsadvies uitgebracht: 26 september 2008

Bijzonderheden:

Voor het ISP Woningbouw Locatie Valkenburg is een plan-MER gemaakt. In eerste instantie ontbrak een Passende Beoordeling. Alsnog is die Passende Beoordeling gemaakt – als een aanvulling op het MER maar integraal onderdeel uitmakend van het MER - en de Commissie vindt dat alle essentiële informatie nu aanwezig is.

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

prof. dr. ir. F.M. Maas

ing. B. Peters

mr. S. Pieters (secretaris)

M.A.J. van der Tas (voorzitter)

ing. R.L. Vogel

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Integraal Structuurplan Nieuw Valkenburg en de aanvulling daarop

De gemeenten Katwijk en Wassenaar hebben het voornemen om een woningbouwlocatie te gaan ontwikkelen op het terrein van de voormalige militaire luchtmachtbasis Valkenburg. Ten behoeve van de vaststelling van een Integraal Structuurplan (ISP) is een plan-MER opgesteld. Nadat er alsnog een Passende Beoordeling is gemaakt is er nu sprake van voldoende essentiële milieu-informatie ten behoeve van de vaststelling van het ISP. De Commissie heeft nog wel een aantal opmerkingen gemaakt ten behoeve van het vervolgproces.

ISBN: 978-90-421-2448-6